

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania A. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
z udziałem M. B.
o składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 lipca 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 15 października 2021 r., sygn. akt III AUa 677/18,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 15 października 2021 r. oddalił apelację A. B. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 22 marca 2018 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie z 7 marca 2017 r., stwierdzającej, że skarżący jest dłużnikiem z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i Fundusz P.. Decyzja obejmowała należności od września 2006 r. do grudnia 2013 r. z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, od września 2009 r. do stycznia 2016 r. z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne i za okres od września 2009 r. do stycznia 2016 r. z tytułu składek na Fundusz P..

Sąd Apelacyjny nie stwierdził przedawnienia należności. Wskazał na zawieszenie terminu przedawnienia na podstawie art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Postępowanie w sprawie zostało wszczęte z urzędu 29

czerwca 2016 r., tj. z doręczeniem zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie określenia należności z tytułu składek, wskazującym, że ustalone zostały należności składkowe według stanu na 20 czerwca 2016 r. oraz wzywającym odwołującego się do złożenia pisemnych wyjaśnień w sprawie przyczyn nieopłacenia składek, pod rygorem wydania decyzji w tym przedmiocie. Doszło zatem do zawieszenia biegu przedawnienia, choć nie jak przyjął Sąd Okręgowy na podstawie art. 24 ust. 5b ustawy systemowej, lecz w wyniku zastosowania art. 24 ust. 5f tej ustawy.

Powyższy wyrok został w całości zaskarżony skargą kasacyjną wniesioną przez ubezpieczonego. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na:

1. Nieważność postępowania spowodowaną pozbawieniem ubezpieczonego możliwości obrony jego praw w konsekwencji braku uprzedzenia o zmianie przez Sąd II instancji podstawy prawnej rozstrzygnięcia w sprawie. W wyniku powyższego ubezpieczony nie miał możliwości przedstawienia argumentów ani powołania się na przykłady z orzecznictwa wskazujące, że brak było podstaw do zastosowania art. 24 ust. 5f usus i oddalenia apelacji (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Nieważność postępowania, tj. rozstrzyganie sprawy w składzie 1-osobowym skutkowało naruszeniem konstytucyjnego prawa do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz nieważnością postępowania zgodnie z art. 379 pkt 4 k.p.c. (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

2. Istniejącą potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 24 ust. 5f usus i wynikającego z tego przepisu momentu początkowego zawieszenia biegu terminu przedawnienia, który w orzecznictwie jest przyjmowany niejednolicie — albo jako moment wszczęcia postępowania administracyjnego przez organ, albo jako moment wydania decyzji w sprawie, (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

3. Występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, które sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie:

a) Czy przepis art. 24 ust. 5f w części, w jakiej stanowi, że bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia przez Zakład postępowania w sprawie wydania decyzji ustalającej obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia

społeczne nie jest normą pustą, skoro ZUS nie wydaje decyzji pozytywnych, konstytutywnych, ustalających obowiązek opłacania składek, ale obowiązek ten wynika wprost z przepisów prawa? Czy decyzja ustalająca, że Ubezpieczony jest dłużnikiem ZUS z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne i ustalająca wysokość jego zadłużenia jest objęta dyspozycją tego przepisu? (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

b) Czy na bieg terminu przedawnienia w zakresie opłacenia należności z tytułu składek ma jakikolwiek wpływ (zawieszenie, przerwanie) postępowanie w zakresie ustalenia przez Organ wysokości tych należności, a następnie postępowanie sądowe przed Sądem Ubezpieczeń Społecznych, czy też bieg przedawnienia biegnie niezakłócony w trakcie ww. postępowania administracyjnego oraz sądowego?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

I. Pierwszy zarzut nieważności postępowania może być odnoszony do względnej a nie do bezwzględnej nieważności postępowania, czyli do opisanej w art. 379 § 1 pkt 5 k.p.c. Zarzucane naruszenie przepisu postępowania, a w tym przypadku art. 156² k.p.c., podlega ocenie w aspekcie wpływu na skutek procesowy, czyli czy skarżący został pozbawiony możliwości obrony swych praw (art. 379 § 1 pkt 5 k.p.c.). Odpowiedź jest negatywna z następujących przyczyn. Skarżący nie powinien być zaskoczony zastosowaniem art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez Sąd drugiej instancji, z tej przyczyny, że problem był dostrzeżony w jego apelacji, sporządzonej przez profesjonalnego pełnomocnika, wprawdzie nie w zarzucie materialnym, to jednak w zarzucie procesowym, skoro zarzut apelacji polegał na uznaniu, że zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie ustalenia wysokości należności z tytułu składek stanowiło czynność zmierzającą do wyegzekwowania należności, a nie jak wynika z jego literalnej treści, czynność zmierzającą do ustalenia wysokości należności z tytułu składek (zarzut 2 lit. b), co może uprawniać stwierdzenie, że odnosi się to do sytuacji przedawnienia z art. 24 ust. 5f a nie z art. 24 ust. 5 ustawy systemowej. Ponadto skarżący w sprawie był stroną broniącą się, stąd nie mógł wykluczyć przyjęcia art. 24 ust. 5f

przez Sąd Apelacyjny również z tej przyczyny, że Sąd mógł zastosować prawo materialne właściwe dla sytuacji faktycznej ustalonej w sprawie, jako że podstawa prawna wskazywana przez organ rentowy nie jest bezwzględnie wiążąca w aspekcie przedmiotu sprawy wyznaczonego decyzją. Zwłaszcza w sprawie typowej, bo składkowej, osadzonej bezpośrednio w ustawie, łącznie z regulacją dotyczącą przedawnienia. Problem nie należy więc do nieważności postępowania z art. 379 § 1 pkt 5 k.p.c. w zw. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., lecz do oceny zarzutu materialnego skargi wskazanego w podstawie kasacyjnej, dotyczącego naruszenia art. 24 ust. 5f, zasadniczo przez błędną wykładnię w ustalonym stanie faktycznym.

II. Nie jest zasadny drugi zarzut nieważności postępowania, gdyż w świetle regulacji prawnej obowiązującej w dniu rozprawy apelacyjnej Sąd mógł rozpoznać sprawę w składzie 1-osobowym. Nie doszło do naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji, zwłaszcza, że ustawa zasadnicza jednoznacznie stanowi, że postępowanie przed sądami określają ustawy (art. 176 ust. 2). Kwestia jednoosobowego składu mogła budzić kontrowersje, jednak ostatecznie nie jest to zagadnienie wystarczające do stwierdzenia sprzeczności składu sądu orzekającego z przepisami prawa w tej sprawie, czyli nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. Potwierdza to stanowisko orzecznicze w kwestii zmiany składu sądu odwoławczego z kolegiального na skład jednoosobowy w związku z pandemią Covid-19. Wystarczy wskazać na postanowienie Sąd Najwyższego z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22, a także na ostatnią uchwałę składu powiększonego Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, która mimo zakwestionowania rozpoznania sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, jednocześnie określa, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

III. Nie spełnia się podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie ma rozbieżności w odniesieniu do wykładni art. 24 ust. 5f. Momentem początkowym zawieszenia biegu terminu przedawnienia jest wszczęcie postępowania a nie wydanie decyzji. Tak wynika z wyroków Sądu

Najwyższego z 11 października 2022 r., II USKP 8/22; z 16 grudnia 2021 r., II USKP 162/21; z 19 maja 2021 r., II USKP 53/21.

IV. Nie spełnia się też podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż odpowiedź na sformułowane pytania nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa, dlatego przedstawione w nich kwestie nie mają rangi istotnego zagadnienia prawnego.

To, że wskazana regulacja z art. 24 ust. 5f ustawy nie jest „normą pustą” wynika z prawomocnego wyroku, objętego skargą kasacyjną, zatem odpowiedź zależy od oceny zastosowania tego przepisu w tej sprawie. Wówczas znaczenie ma ocena zarzutów podstaw kasacyjnych skargi. Natomiast we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący nie odwołuje się do indywidulanej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W sprawie kontroli podlegała decyzja pozwanego z 17 marca 2017 r. i dlatego znaczenie miało przedawnienie na tę chwilę. Przedmiotem sprawy nie był spór o przedawnienie w okresie po wydaniu decyzji. Z art. 24 ust. 5f ustawy wynika, że zawieszenie przedawnienia trwa do dnia, w którym decyzja staje się prawomocna.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

[SOP]

[ms]